

Geliş Tarihi (Received): 29/10/2025

Kabul Tarihi (Accepted): 25/12/2025

Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi-Life Skills Journal of Psychology, 2025; 9(2), 97-117.

Anne-Babaların Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*

Examining The Awareness Levels of Parents Regarding Child Neglect and Abuse

Hasan H. Tekin,¹ Feyza Aygündüz,² Emine İlhan³

10.31461/ybpd.1813224

Öz

İhmal ve istismar, çocuğun psikososyal ve biyolojik gelişimini olumsuz etkileyen, her yaşta ve farklı ortamlarda ortaya çıkabilen önemli bir toplumsal sorundur. Çocukların güvenli ve destekleyici bir ortamda büyüebilmesi, bakım ve gözetimden sorumlu ebeveynlerin bu konudaki bilgi ve farkındalık düzeylerine yakından bağlıdır. Bu araştırmanın amacı, anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemek ve yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu ile bilinçli çocuk sahibi olma gibi bazı sosyo-demografik değişkenlerle farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. İlişkisel tarama modeli ile yürütülen çalışmanın örneklemini Konya ilinde ikamet eden 195 anne ve 98 baba olmak üzere toplam 293 ebeveyn oluşturmuştur. Veriler Demografik Bilgi Formu ve Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği ile toplanmış ve elde edilen verilerin analizleri SPSS 22.0 istatistik programı ile yapılmıştır. Analiz sonuçları, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu ve bilinçli çocuk sahibi olma değişkenlerinin ebeveynlerin farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılıklara neden olduğunu göstermiştir. Özellikle eğitim düzeyi yükseldikçe ve gelir düzeyi yeterli olan gruplarda farkındalık puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekte genel bilgiler ile fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal alt boyutları yer almakta, bazı alt boyut ortalamaları dikkat çekici bulgular ortaya koymaktadır. Bu bulgular doğrultusunda ebeveynlere yönelik farkındalık artırıcı eğitim programlarının yaygınlaştırılması, toplum temelli bilgilendirme faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve çocuk koruma mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik politika ve uygulama temelli öneriler sunulmuştur. Araştırma, politika yapımcılar ve uygulayıcılar için hedefe yönelik müdahalelerin planlanmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İhmal, Çocuk İstismarı, Anne-Baba Farkındalığı

Abstract

Neglect and abuse are significant social problems that negatively impact children's psychosocial and biological development and can occur at any age and in a variety of settings. Children's ability to grow up in a safe and supportive environment is closely tied to the knowledge and awareness of the parents responsible for their care and supervision. The purpose of this study is to determine mothers' and fathers' awareness levels of child neglect and abuse and to examine the relationships between these awareness levels and certain socio-demographic variables, such as age, education level, income status, and conscientious parenting. The study, conducted using a relational screening model, included a total of 293 parents (195 mothers and 98 fathers) residing in Konya province. Data were collected using a Demographic Information Form and the Parental Child Neglect and Abuse Awareness Scale, and data were analyzed using SPSS 22.0 statistical software. The analysis results showed that age, education level, income status, and conscientious parenting led to significant differences in parents' awareness levels. Awareness scores were particularly high with higher education levels and in groups with adequate income. The scale used in the study includes general information and subscales of physical, emotional, and sexual abuse and neglect, and some subscale means reveal striking findings. Based on these findings, policy and practice-based recommendations are presented for expanding awareness-raising training programs for parents, intensifying community-based information activities, and strengthening child protection mechanisms. The research will contribute to the planning of targeted interventions for policymakers and practitioners.

Key Words: Child Neglect, Child Abuse, Mother-Father Awareness

*TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında desteklenmiştir. Proje Numarası: 1919B012300677. Katkılarından dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

¹**Sorumlu yazar:** Hasan H. Tekin, Necmettin Erbakan Üniversitesi, E-Mail: drhhtekin@gmail.com

Alıntı: Tekin, H.H., Aygündüz, F., İlhan, E. (2025). Anne-babaların çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 9(2), 97-117.

Giriş

Uluslararası sözleşmelere uygun olarak, ilgili yasal tüzüklerde farklı bir olgunluk yaşı belirlenmedikçe, henüz 18 yaşını doldurmamış olan her bireyin çocuk olarak sınıflandırılması öngörülmüştür (Birleşmiş Milletler, 1989). Kötü muameleden uzak ve sağlıklı bir hayat sürmek bütün çocukların en temel hakkıdır. Dünyada, ne yazık ki sayıları milyonları aşan sayıda çocuk fiziksel, cinsel ve duygusal olarak ihmal ve istismara maruz kalmaktadır (Tuncay ve Tekin, 2021). Bütün çocukların gelişim ve sağlık hakları güvence altına alınmalıdır. Bunun sağlanarak çocukların daha kaliteli bir yaşama sahip olmaları için desteklenmeleri gerekir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Ancak çocuklar, sağlıklı büyümelerini engelleyen çeşitli olumsuz durumlara maruz kalmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007). Çocuklar fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak bu tür olumsuzluklardan büyük zarar görmekte, bu durum onların gelecekteki yaşam kalitelerini ciddi biçimde tehdit etmektedir (Uğurlu ve Gülsen, 2014). Çocukların istismarı ve ihmali, çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal refahı üzerinde derin ve kalıcı sonuçları olan ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir (Alruwaili vd., 2023; Özyürek vd., 2023). Bu sorun eski çağlardan beri var olmasına ve bilinmesine rağmen konunun önemi son yıllarda fark edilmiştir (Durmaz, 2021). Bu kapsamda çocuğun üstün yararını korumak amacıyla birçok yasal düzenleme yapılmış ve konunun önemi sıkça vurgulanmaya çalışılmıştır (Şirin, 2019; Saka vd., 2024). Yapılan bu düzenlemelere rağmen çocuk ihmal ve istismar olgusu hala ciddiyetini korumaktadır (Özpolat, 2023). Bu sorunla mücadele, toplumsal bir bilinçlenme ve sürekli bir çaba gerektirmektedir (Bahar vd., 2009).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2024 raporuna göre 5 yaş altındaki her 10 çocuktan 6'sı yani Dünya üzerinde 400 milyon çocuk düzenli olarak ebeveynler ve bakıcılar tarafından fiziksel ve psikolojik istismara maruz kalıyor; her 5 kadından biri ve 7 erkekten biri çocukken cinsel istismara uğradığını bildiriyor. Ülkemizde ise UNICEF'in yapmış olduğu "Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet" araştırmasından elde edilen sonuçlar, 18 yaş altı 7 yaş üstü çocukların %3'ünün herhangi bir cinsel istismara, %43'ünün fiziksel istismara, %51'inin duygusal istismara ve %25'inin ise ihmale maruz kaldığını ortaya koymuştur (UNICEF-Türkiye, 2010). Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) çocuklara yönelik tüm ihmal ve istismar davranışlarının tanımlamaları yapılarak bu durumun suç olarak kabul edildiği belirtilmiştir (Horozgil, 2011).

Bir toplumun çocuk ihmal ve istismarına dair farkındalığını ve bunu kapsayan davranışların sınırlarını toplumun çocuk yetiştirmekle ilgili bilgileri ve aile ilişkileri gibi çeşitli faktörler belirler (Yüzüğüldü, 2021). Ülkemizde, dayanın geleneksel bir disiplin yöntemi olarak kabul edilmesi fiziksel istismarın çok fazla görülmesine (Paslı, 2020); cinselliğin konuşmaya kapalı bir tabu olması çocuğun bilme ihtiyacını çevreden karşılayamamasına neden olarak merak duygusunu artırır, bu durum deneyimleme eğilimi üzerinden çocukları cinsel istismara açık hale getirebilmektedir (Kandemir vd., 2023; Genç ve Kulaoğlu, 2025). Anne-baba olmanın, çocukların ihtiyaçlarını karşılama, onlara gerekli imkanları sunma ve sosyalleşmelerine yardımcı olma gibi sorumlulukları ile birlikte, çocuklara barınabilecekleri bir ortam sağlama, dışarıdaki tehlikelerden koruma ve güvenlik gibi rollerin ötesinde bir anlam taşıdığı vurgulanmaktadır (Özel ve Zelyurt, 2016).

Türkiye'de Sofuoğlu ve arkadaşları (2016) çocuklara kötü muamelenin yaygın olduğunu ancak ebeveynlerin bunun boyutu hakkında bilgi sahibi olmadığını göstermiştir. Ebeveynlerin çocuğun yaşamındaki işlevi ve bu işlevin önemi dikkate alındığında, çocuk gelişimi ve çocuk bakımının desteklenmesi konularında ebeveynlik becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Anne babaların etkili ebeveynlik becerilerinden yoksun olması çocuk ihmal ve istismarı konusundaki ailesel risk faktörleri arasındadır. Bu yüzden, çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi için çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren, bakım ve korumadan sorumlu olan anne babaların çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkındalığa sahip olması ve bu durumun çocuklar ile çocuğun çevresini nasıl etkileyeceği konusunda bilgili ve bilinçli olmaları gerekmektedir (Şenol, 2022). Bu amaçla yapılan detaylı çalışmalar, ebeveynlerin farkındalığını artırarak ihmal ve istismarın önlenmesine katkıda bulunacaktır. İstismar ve ihmale maruz kalmak geri dönüşü olmayan travmalara yol açarak yetişkinlikte duygusal ve davranışsal sorunlara yol açabilir (Chaugule vd., 2023). Bu nedenle sorumlu ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi, farkındalık ve tutumları, çocuk istismarının ve yaratacağı sorunların önlenmesi açısından önemlidir (Dubowitz, 2013).

Türkiye'de çocuk ihmal ve istismarına yönelik ebeveyn farkındalığını inceleyen çalışmalar bulunsa da, farklı sosyo-demografik değişkenleri aynı model içinde bütüncül olarak ele alan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu ve bilinçli çocuk sahibi olma gibi değişkenlerin farkındalık üzerindeki etkilerini birlikte değerlendirerek literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca geniş bir örnekleme yürütülmüş olması, ebeveyn profillerine göre risk ve koruyucu faktörlerin daha net ortaya konmasına katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle araştırma, çocuk ihmal ve istismarını önlemeye yönelik hedefli politika ve müdahale programlarının geliştirilmesine bilimsel bir zemin sunmaktadır.

İhmal ve İstismar

İhmal, istismar ve kötü muamele çocuklara yapılan kabul edilemez kötü davranışları tanımlamak için kullanılan ifadelerdir. Bu ifadelerden "ihmal", çocuğun gelişimi için gerekli olan psikososyal ve ekonomik gereksinimlerin sağlanamaması ve çocuğun bunlardan mahrum bırakılmasıdır (Tüccar, 2023). Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması fiziksel ihmal; sevilme, beğenilme, kabul görme ve hoşgörü gibi duygusal anlamdaki ihtiyaçlarının karşılanmaması ise duygusal ihmal olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat, 2007). İhmal, çocuğa kötü muamelenin en yaygın biçimidir ve doğrulanmış vakaların yarısından fazlasında görülmüştür. Boğulma, ev kazalarından kaynaklı yaralanma ve yanma nedeni çocuk ölümlerinin neredeyse dörtte üçü ihmal sonucu oluşur (Daley vd., 2025).

İhmal, fiziksel istismar başta olmak üzere istismarın farklı türlerine maruz kalan çocuklarda istismara eşlik eder (Tekin ve Kılıç-Kaya, 2020). İhmal, bir çocuğun bütün gelişim aşamalarına zarar veren bir durumdur (Yavuzer, 2017). Tıpkı istismar gibi duygusal, fiziksel ve cinsel etkileri bulunmaktadır (Ünal, 2008). İhmal, geri dönüşü olmayan etkileri olabilen gelişimsel gecikmeler ve zihinsel sağlık bozuklukları dahil olmak üzere ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir (Hanafy ve Marc, 2024). Bunun yanı sıra ihmal, çocuklarda sosyal becerileri engelleyerek

sağlıklı ilişkiler kurmada ve sosyal olarak uyum sağlamada zorluklara neden olabilir (Robinson, 2017).

Çocuğun sağlıklı gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve sıklıkla karıştırılan ihmal ve istismar arasındaki temel fark; istismar çocuğa doğrudan zarar vermeyi hedefleyen bilinçli ve aktif bir davranışken, ihmal çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmamasıyla ortaya çıkan pasif bir davranıştır (Gencer, 2024). Dünya Sağlık Örgütü, çocuk istismarını; "Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, yetişkin bir kişi ya da toplum tarafından kasıtlı ya da kasıtsız uygulanan tüm davranışlar" olarak tanımlar (WHO, 2024). Başlıca çocuk istismarı; fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismardır (Polat, 2009).

Fiziksel istismar

Fiziksel istismar, en sık karşılaşılan ve belirlenmesi en kolay istismar türüdür. En kapsamlı tanımıyla, çocuğun kaza dışında bir birey veya topluluk tarafından yaralanmasıdır (Polat vd., 2024). Fiziksel istismar, dövme, sarsma, yakma ve ısırma gibi eylemleri içerir. Bedensel ceza ile istismar arasındaki ayrım genellikle belirsiz kalır ve kültürel normlara göre değişebilir. Kaburga kırıkları, fiziksel şiddetle ilişkili en yaygın yaralanmalardır, ancak yaralanma yelpazesi ölümcül olabilecek ağır karın ve baş yaralanmalarını da içerir (Daley vd., 2025). Fiziksel istismar, çocuğa vurmak, tekmelemek, dövmek, ısırma veya fiziksel yaralanmaya yol açan herhangi bir eylemle kasıtlı olarak yaralanmasını ifade eder (APA, 2024).

Fiziksel istismar diğer istismar türlerine göre daha kolay tespit edilebilir çünkü fiziksel istismar vakalarında kökeni bilinmeyen izler, yanık izleri, darbelerden kaynaklanan hasarlar, ısırık izleri, aletlerle sıkmanın neden olduğu morluklar ve sigara yanıklar veya izleri dahil olmak üzere çeşitli şekillerde bulgular kendini bariz şekilde belli eder (Kanak ve Pekdoğan, 2023). İstismarın tespit edilmesi çocuğun süregelen istismar ve istismarın zararları etkilerinden korunması açısından oldukça önemlidir (Baxter ve Lowen, 2015).

Fiziksel istismar nedeniyle çocuğun gelişiminde ortaya çıkacak aksaklıklar, çocuğun ömrü boyunca devam eden zorluklara neden olabilir (Rokach ve Clayton, 2023). Fiziksel istismar sonucunda çocukluklarda davranış ve yeme bozuklukları riski artarken, antisosyal davranışlar görülebilir. Ayrıca çocukların öfke problemlerini tetikleyerek saldırganlığa neden olduğu bilinmektedir (Demir vd., 2024). Hem bireysel çocuğa hem de aile birimine hitap etmek iyileşme süreci için çok önemlidir (Rokach ve Clayton, 2023).

Duygusal istismar

İstismar biçimleri arasında, tanımına ilişkin tartışmaların en yoğun olduğu istismar kategorisi duygusal istismardır (Baskak, 2023). Çocuğa yönelik duygusal istismarı, fizyolojik büyüme ve psikolojik gelişimin bozulmasına yol açan söz, eylem ve kayıtsızlığı içeren kötü muameledir. İstismarcılar, mağdurları sürekli olarak reddeder, görmezden gelir, küçümser, baskı kurar ve eleştirir (PCA, 2025). Cinsel ve fiziksel istismarın yansımalarının aynı anda duygusal sıkıntıya neden olabileceği göz önüne alındığında, duygusal istismarın diğer kötü muamele biçimlerine eşlik ettiği varsayılabilir (Baskak, 2023). Fiziksel ve cinsel istismar yaygınlığı, korunmaya ihtiyaç duyan, suça sürüklenen ve ekonomik olarak dezavantajlı olan

çocuklar arasında önemli ölçüde yükselirken, duygusal istismar tüm toplumsal katmanlarda eşit oranda yaygındır (Stoltenborgh vd., 2012).

Duygusal istismarın yüksek yaygınlığı ve zararlı etkisine dair açık araştırma kanıtlarına rağmen, önlemesi ve müdahalesi zor bir istismar türüdür (Morgan vd., 2025). Çocuk istismarı şüpheli vakalarını bildirmekle görevli olan profesyoneller, duygusal istismarın daha az açık doğası ve fiziksel kanıtın olmaması nedeniyle duygusal istismarı tanımlamanın diğer istismar türlerine göre daha zor olduğunu bildirmişlerdir (McTavish vd., 2017). Bu bağlamda çocuğun özellikle oyun sırasında veya akranlarıyla girdiği sosyal ilişkilerde sergileyeceği uyumsuz ve saldırgan davranışlar, zarar verme isteği, nedensiz yere birden bire ortaya çıkan beslenme ve uyku düzensizlikleri, alt ıslatma gibi davranışlar ile içe kapanma, huysuzluk, ağlama krizleri duygusal belirtiler çocuklarda duygusal istismarın güçlü işaretleridir (Karakurt, 2023).

Bir çocuğun duygusal istismarı, çocuğun duygusal refahını olumsuz yönde etkileyen zararlı davranışları içerir (Korolevskaia ve Yampolskaya, 2022). Duygusal istismar, çocuklukta bunu yaşayan yetişkinlerin yaklaşık %36.3'ünü etkiler (Ajilian Abbasi vd., 2015). Duygusal istismarın etkileri arasında ruh sağlığı sorunları, davranış sorunları ve genel sağlık komplikasyonları risklerinin artması yer alır ve psikopatoloji en yaygın sonuçtur (Korolevskaia ve Yampolskaya, 2022; Rost vd., 2024). Özellikle, depresyon geliştirme olasılığı diğer istismar türlerine kıyasla daha fazladır (Gardner vd., 2019).

Cinsel istismar

Çocuk cinsel istismarı, genel olarak failin cinsel tatmini amacıyla bir çocuğun taciz, tecavüz, fuhuş, pornografi dâhil olmak üzere cinsel bir faaliyete dâhil edilmesini ifade eder (Kaya, 2023). Dünya Sağlık Örgütü Çocuk İstismarının Önlenmesine İlişkin İstişare Toplantısı (1999) tanımına göre “*Çocuk cinsel istismarı, bir çocuğun tam olarak kavrayamadığı, bilinçli rıza veremediği veya gelişimsel olarak hazır olmadığı ve rıza veremediği veya toplumun yasalarını veya sosyal tabularını ihlal eden bir cinsel faaliyete dahil edilmesidir*” (WHO, 2023).

Çocuklara yönelik cinsel istismar, dinamikleri açısından benzersiz bir olgudur; genellikle yetişkinlere yönelik cinsel istismardan çok farklıdır. Fiziksel güce nadiren başvurulur, istismarcı fiziksel güç uygulamak yerine çocukla güvene dayalı bir ilişki kurarak çocuğu manipüle ederek istismarı gizler. İstismarcı çoğunlukla çocuk etrafında olan tanıdık biridir. Çocuğa yönelik cinsel istismar çoğunlukla uzun zamana yayılarak gerçekleşir (Polat ve Memisoglu, 2024; Vidhya, 2014; WHO, 2023).

Çocukluk çağı cinsel istismarı küresel ölçekte oldukça yaygındır ve uluslararası olarak belgelenmiş yaygınlık oranları kadınlarda %8 ile %31 ve erkekler arasında %3 ila %17 arasında değişmektedir (Koyuncuoğlu ve Koyuncuoğlu, 2023). Çocuğa yönelik cinsel istismara maruz kalmak bir ömür boyu mağdurun düşünce, davranış ve duygularını olumsuz etkileyebilir. Bu durum, kısa ve uzun vadeli fiziksel, zihinsel ve davranışsal sağlık sorunlarına yol açabilir (Merrick vd., 2019). Cinsel istismarın ciddi ve yıkıcı sonuçlarını en aza indirmek için önleyici çabalar, erken tanı, raporlama ve hızlı tedavi önemlidir (Johnson, 2006).

Ebeveyn farkındalığının önemi

İstismar mağduru bir çocuğun yetişkinlik döneminde başka bir çocuğu istismar etme riski oldukça yüksektir, bu durum istismarın aktarılmasına neden olur. Çocuğa yönelik kötü muameleyi başlamadan önce önlemek mümkündür. Etkili önleme yaklaşımları arasında ebeveynleri desteklemek, olumlu ebeveynlik becerileri öğretmek ve şiddet cezasını yasaklayan yasaların güçlendirilmesi yer alır (WHO, 2024). Toplum üyelerinin çocuk istismarı hakkında sahip olduğu bilgileri anlamak, çocuk istismarının önlenmesi için ebeveyn eğitim programları gibi stratejiler geliştirme açısından önemlidir (Russell vd., 2024).

Ebeveynlerin birincil yükümlülüğü, çocuklarının fizyolojik, sosyal ve duygusal gereksinimleri kapsamlı bir şekilde karşılayabilmektir (Hamzaoğlu ve Özer, 2024). Ebeveyn farkındalığı, ebeveynlerin çocuk gelişimi, bakım, güvenlik ve koruma konularındaki bilgi, duyarlılık ve bilinç düzeylerini ifade eder. Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura, 1977) ve Ekolojik Sistem Kuramı (Bronfenbrenner, 1979) çerçevesinde farkındalık; bireyin çevresel, kültürel ve toplumsal etkileşimleri yoluyla öğrenilen bir süreçtir. Bu nedenle ebeveynlerin farkındalık düzeyleri, yaş, eğitim, gelir durumu ve bilinçli çocuk sahibi olma gibi sosyo-demografik değişkenlerden etkilenmektedir.

Ebeveyn farkındalığı, tanımlama ve müdahale süreçlerini doğrudan etkilediği için çocuk ihmali ve istismarının önlenmesinde çok önemli bir rol oynar. Fiziksel, duygusal ve cinsel istismar hakkında yüksek düzeyde farkındalığa sahip ebeveynler, potansiyel tehditleri tanımak ve bunlara yanıt vermek için daha donanımlıdır (Nava ve Hilario, 2023; Preethy ve Somasundaram, 2020). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı belirtilerini tanımları ve şüphelendikleri durumlarda gerekli tedbirler alarak, yetkili mercilere bildirmeleri hem bireysel hem de kanuni sorumluluğudur (Kulakçı Altıntaş vd., 2023).

Araştırmanın amacı

Bu araştırma, Konya'da ikamet eden anne ve babaların, çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Ayrıca ebeveynlerin yaş, gelir durumu, eğitim düzeyi ve bilinçli çocuk sahibi olma durumu gibi bazı sosyo-demografik değişkenler ile çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalıklarının karşılaştırılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın ana amacı dikkate alınarak belirlenen alt amaçlarla ilişkili araştırma soruları aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

- Anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri nasıldır?
- Anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
- Anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
- Anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri gelir durumuna göre farklılık göstermekte midir?

•Anne ve babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri bilinçli çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma olarak planlanan bu çalışmanın modeli, genel tarama modelidir. Bu araştırma, tarihsel ya da güncel bir olayı var olduğu biçimde olduğu gibi tasvir etme amacı taşıyan tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2014; İslamoğlu ve Alnaçık, 2014). Bu modelin amacı ikiden fazla çoklu değişken arasındaki olası değişimleri ve varsa bu değişimlerin düzeyini belirlemektir (Karasar, 2014).

Verilerin Toplanması

Araştırmaya başlanmadan önce Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulunun 06.12.2023 tarih ve 2023/610 (Başvuru ID:16887) sayılı kararı ile etik onay alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları; araştırmanın örnekleminin tek bir ili temsil etmesi, çalışmanın kesitsel tasarımda bir çalışma olması, öz bildirim temelli veri toplama araçlarının kullanılması, araştırmacıların veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar ve yürütüldüğü zaman dilimi ile sınırlı olmasıdır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemi kolayda örneklem yöntemi ile oluşturulmuştur. Kolayda örneklem yönteminde ihtiyaç duyulan örnekleme ulaşmak için araştırmacı tarafından en kolay ulaşılabilir katılımcılara ulaşılarak veri toplanır (Gürbüz ve Şahin, 2014). Amaç, evrene dahil olup çalışmaya katılmak isteyen herkesin örnekleme dahil edilmesidir. Konya'da ikamet eden 18 yaşından küçük çocuğu olan anne-baba sayısı bilinmediğinden çalışmanın örneklemi, çalışmada kullanılan ölçek madde sayısına göre hesaplanmıştır. Çalışmaya 45 maddeden oluşan ölçek sayısının 5 katı olan 225 (en az) ile 10 katı olan 450 kişi (en fazla) aralığında katılımcının dahil edilmesi planlanmış ve çalışma 293 katılımcı ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada anne ve babaların çocuk ihmal ve istismar konusundaki farkındalıklarının ve bazı sosyo-demografik değişkenleri ile bu konudaki farkındalıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Demografik Bilgi Formu ve Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Bunların öncesinde katılımcılara araştırma hakkında detaylı bilgi içeren onam formu verilmiştir.

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından anne ve babaların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla bir bilgi formu hazırlanmıştır. Bu bilgi formunda katılımcının yaşı, ebeveynlik durumu, eğitim seviyesi, evlilik yaşı, evlenme biçimi, çocuk sayısı, aile gelir durumu, iş durumu ve çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendini ne kadar yeterli gördüğü gibi bilgileri toplamayı hedefleyen 11 soru yer almaktadır.

Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİFÖ): Ünal (2017) tarafından geliştirilen bu ölçek 45 maddeden oluşmakta ve genel bilgiler, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal olmak üzere 5 faktörü kapsamaktadır. Genel bilgiler alt boyutu 12 maddeden, fiziksel istismar alt boyutu 6 maddeden, duygusal istismar alt boyutu 15 maddeden, cinsel istismar alt boyutu 8 maddeden ve ihmal alt boyutu ise 4 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipteki ölçeğin puanları 1-5 arasında değerlendirilmektedir.

Verilerin analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, araştırma amacı ve alt amaçlara uygun olarak analiz edilmiştir. Değerlendirme için uygun bulunmayan 8 katılımcının verisi, analiz edilecek veri setinin dışında tutularak değerlendirilmemiş, geriye kalan mevcut 293 veri seti SPSS 22 kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde tanımlayıcı istatistiklerle birlikte iki grubun ortalamaları arasındaki anlamlı farkı analiz etmek için t-testi ve ANOVA Testi kullanılmıştır. ANOVA Testi sonrası gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyansları homojen ve ortalamaları birbirine yakın olmayan gruplarda ise Scheffe Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan anne ve babaların sosyodemografik özellikleri ile araştırmada kullanılan ölçekten elde edilen verilere dair bulgular bu bölümde açıklanmıştır.

Tablo-1.Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin istatistiksel veriler (N=293)

Yaş	N	%
18-29	45	15.4
30-39	112	38.2
40-49	111	37.9
50 yaş üstü	25	8.5
Ebeveynlik Durumu		
Anne	195	66.6
Baba	98	33.4
Eğitim Seviyesi		
Okur-Yazar	5	1.7
İlkokul mezunu	45	15.4
Ortaokul mezunu	43	14.7
Lise mezunu	83	28.3
Lisans Mezunu	117	39.9
Evlilik Yaşı		
14-18	47	16
19-23	123	42
24-28	95	32.4
29 yaş üstü	28	9.6

Evlilik Şekli		
Anlaşarak	193	65.9
Görücü usulü	100	34.1
Çocuk Sayısı		
1	70	23.9
2	127	43.3
3	67	22.9
4 ve üstü	29	9.9
Bilinçli Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Evet	271	92.5
Hayır	22	7.5
Gelir Durumu		
Yeterli	188	64.2
Kısmen yeterli	97	33.1
Yeterli değil	8	2.7
İş Durumu		
Çalışıyorum	160	54.6
Çalışmıyorum	133	45.4
Konu Hakkında Yeterlilik Düzeyi		
Çok yeterli	32	10.9
Yeterli	114	38.9
Kısmen yeterli	113	38.6
Yeterli değil	30	10.2
Hiç yeterli değil	4	1.4
Konu Hakkında Bilgilendirme Gereksinimi		
Evet	220	75.1
Hayır	73	24.9

Tablo-1’de çalışmaya katılan anne ve babaların sosyodemografik verilerine dair bilgiler yer almaktadır. Katılımcıların yarısından fazlasının (%53.6) 39 yaş altında, %46.4’ünün 40 yaş ve üstünde olduğu; %66.6’sının anne, %33.4’ünün baba; %15.4’ü ilköğretim mezunu, %14.7’si ortaokul mezunu, %28.3’ü lise mezunu, %39.9’u ise lisans mezunudur; ebeveynlerin evlilik yaşının %58’inin 23 yaş altında, %42’sinin 24 yaş ve üstünde olduğu; %65.9’unun anlaşarak evlendiği; %23.9’unun 1 çocuk, %43.3’ünün 2 çocuk, %32.8’inin 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğu; %92.5’inin bilinçli çocuk sahibi olduğu; %64.2’sinin yeterli gelir düzeyine sahip olduğu; %54.6’sının bir işte çalışmadığı; ebeveynlerin %49.8’inin yeterli, %38.6’sının kısmen yeterli bilgiye sahip olduğu, %11.6’sının yeterli olmadığı; %75.1’inin konu hakkında bilgilendirilme gereksinimi duyduğu belirlenmiştir.

Tablo-2.Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri Ölçeği puanları

Farkındalık	\bar{x}	Ss	Min.	Max.
Genel Bilgilere Yönelik Farkındalık	35.21	4.62	16	46
Fiziksel İstismara Yönelik Farkındalık	17.59	2.96	8	27
Duygusal İstismara Yönelik Farkındalık	51.73	7.66	20	66
Cinsel İstismara Yönelik Farkındalık	21.88	3.19	12	30
İhmale Yönelik Farkındalık	12.53	2.45	4	18
EÇİFÖ Toplam	138.96	15.41	63	179

Tablo-2'ye bakıldığında çalışmaya katılan anne ve babaların genel bilgilere yönelik farkındalık düzeyi alt boyut minimum puanlarının 16, ortalamalarının 35.21 ± 4.62 ve maksimum puanlarının 46 olduğu; fiziksel istismara yönelik farkındalık alt boyut minimum puanlarının 8, ortalamalarının 17.59 ± 2.96 , maksimum puanlarının 27 olduğu; duygusal istismara yönelik farkındalık alt boyut minimum puanlarının 20, ortalamalarının 51.73 ± 7.66 , maksimum puanlarının ise 30 olduğu; Cinsel istismara yönelik farkındalık alt boyut minimum puanlarının 12, ortalamalarının 21.88 ± 3.19 , maksimum puanlarının 30 olduğu; İhmale yönelik farkındalık alt boyut minimum puanlarının 4, ortalamalarının 12.53 ± 2.45 ve maksimum puanlarının 18 olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalık Ölçeği toplam puanına bakıldığında ise minimum toplam puanın 63, ortalamaları puanın 138.96 ± 15.41 , maksimum puanın ise 176 olduğu görülmektedir.

Tablo-3.Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyinin yaşa göre tek yönlü ANOVA Testi sonuçları

	Ebeveyn Yaşı	N	\bar{x}	Ss	F	P
Genel Bilgiler Alt Boyut	18-29	45	35.35	4.83	.777	0.508
	30-39	112	35.28	3.86		
	40-49	111	34.83	5.35		
	50 yaş üstü	25	36.36	3.88		
Fiziksel İstismar Alt Boyut	18-29	45	17.71	2.36	1.493	0.217
	30-39	112	17.74	3.06		
	40-49	111	17.66	2.94		
	50 yaş üstü	25	16.40	3.45		
Duygusal İstismar Alt Boyut	18-29	45	66.20	7.09	3.801	0.011*
	30-39	112	63.06	7.39		
	40-49	111	61.74	8.19		
	50 yaş üstü	25	62.44	5.11		
Cinsel İstismar Alt Boyut	18-29	45	21.40	2.25	2.046	0.108
	30-39	112	22.23	3.36		
	40-49	111	22	3.31		
	50 yaş üstü	25	20.68	3.13		
İhmal Alt Boyut	18-29	45	13	2.54	.896	0.444
	30-39	112	12.59	2.31		
	40-49	111	12.32	2.44		
	50 yaş üstü	25	12.32	2.96		
EÇİFÖ Toplam	18-29	45	153.66	13.34	1.433	0.233
	30-39	112	150.91	13.83		
	40-49	111	148.58	17.22		
	50 yaş üstü	25	148.20	13.98		

*p<0.05

Araştırmaya katılan anne ve babaların genel bilgiler, fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmal alt boyutları ile EÇİFÖ toplam puanları yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcı anne-babaların duygusal istismar alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0.05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizleri sonucunda mevcut farkın 18-29 yaş aralığında yer alan gruptan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların puanlarının diğer grupta yer alanlara kıyasla daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Tablo-4.Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyinin eğitim düzeyine göre tek yönlü ANOVA Testi sonuçları

		N	\bar{x}	Ss	F	P
Genel Bilgiler Alt Boyut	Okur-Yazar	5	29.20	8.28	2.538	0.040*
	İlkokul Mezunu	45	34.86	5.57		
	Ortaokul Mezunu	43	34.83	4.25		
	Lise Mezunu	83	35.59	4.765		
	Lisans Mezunu	117	35.48	3.91		
Fiziksel İstismar Alt Boyut	Okur-Yazar	5	15	5.33	4.593	0.001*
	İlkokul Mezunu	45	16.82	3.70		
	Ortaokul Mezunu	43	16.72	2.61		
	Lise Mezunu	83	17.60	2,61		
	Lisans Mezunu	117	18.31	2.71		
Duygusal İstismar Alt Boyut	Okur-Yazar	5	44.40	14.53	8.459	0.000*
	İlkokul Mezunu	45	48.71	8.28		
	Ortaokul Mezunu	43	49.32	8.48		
	Lise Mezunu	83	51.26	7		
	Lisans Mezunu	117	54.43	6.17		
Cinsel İstismar Alt Boyut	Okur-Yazar	5	19.80	6.37	2.008	0.093
	İlkokul Mezunu	45	21.64	3.50		
	Ortaokul Mezunu	43	20.97	3.41		
	Lise Mezunu	83	22.32	2.71		
	Lisans Mezunu	117	22.09	3.08		
İhmal Alt Boyut	Okur-Yazar	5	10.80	3.27	4.858	0.001*
	İlkokul Mezunu	45	11.51	3.15		
	Ortaokul Mezunu	43	11.95	2.11		
	Lise Mezunu	83	12.77	2.14		
	Lisans Mezunu	117	15.04	2.29		
EÇİFÖ Toplam	Okur-Yazar	5	119.20	35.25	7.719	0.000*
	İlkokul Mezunu	45	133.55	18.49		
	Ortaokul Mezunu	43	133.81	16.19		
	Lise Mezunu	83	139.55	12.93		
	Lisans Mezunu	117	145.37	12.42		

*p<0.05

Katılımcı ebeveynlerin genel bilgiler, fiziksel istismar, duygusal istismar alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (p<0.05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre farkın okur-yazar olan ebeveyn grubundan kaynaklandığı, bu grupta yer alan ebeveynlerin puanlarının üç alt

boyut puan ortalamalarında da diğer grupta yer alanlara göre anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan anne ve babaların cinsel istismar alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyine istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Araştırmaya katılan anne ve babaların EÇİFÖ toplam ve ihmal alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizleri sonucunda farkın lisans mezunu ebeveynlerin lehine olduğu, bu grupta yer alanların diğerlerine göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır.

Tablo-5.Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyinin aile gelir durumuna göre tek yönlü ANOVA Testi sonuçları

	Gelir Durumu	N	\bar{x}	Ss	F	P
Genel Bilgiler Alt Boyut	Yeterli	188	35.09	4.50	.769	0.465
	Kısmen Yeterli	97	35.30	4.88		
	Yeterli Değil	8	37.12	4.38		
Fiziksel İstismar Alt Boyut	Yeterli	188	17.65	2.93	.926	0.397
	Kısmen Yeterli	97	17.37	3.01		
	Yeterli Değil	8	18.75	3.10		
Duygusal İstismar Alt Boyut	Yeterli	188	63.89	7.02	3.735	0.025*
	Kısmen Yeterli	97	61.37	8.39		
	Yeterli Değil	8	61.50	8.73		
Cinsel İstismar Alt Boyut	Yeterli	188	21.93	3.18	.647	0.524
	Kısmen Yeterli	97	21.71	3.32		
	Yeterli Değil	8	23	1.69		
İhmal Alt Boyut	Yeterli	188	13.77	2.24	3.066	0.048*
	Kısmen Yeterli	97	12.03	2.78		
	Yeterli Değil	8	12.87	2.41		
EÇİFÖ Toplam	Yeterli	188	152.35	14.25	1.929	0.147
	Kısmen Yeterli	97	147.79	16.66		
	Yeterli Değil	8	153.25	16.41		

* $p<0.05$

Araştırmaya katılan anne ve babaların duygusal istismar ve ihmal alt boyut puan ortalamalarının ailelerin gelir durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0.05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizlerine göre farkın yeterli düzeyde gelire

sahip ailelerden kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer grupta yer alanlara göre anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların EÇİFÖ toplam, genel bilgiler, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyut puan ortalamalarının ailelerin gelir durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo-6.Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalık düzeyinin bilinçli çocuk sahibi olma durumuna göre t-testi sonuçları

	Çocuk Sahibi Olma	N	\bar{x}	Ss	t	P
Genel Bilgiler Alt Boyut	Evet (Bilinçli)	271	35.35	4.44	1.818	0.099
	Hayır (Bilinçsiz)	22	33.50	6.33		
Fiziksel İstismar Alt Boyut	Evet	271	17.67	2.90	1.728	0.531
	Hayır	22	16.54	3.58		
Duygusal İstismar Alt Boyut	Evet	271	52.14	7.18	2.237	0.003*
	Hayır	22	46.72	11.17		
Cinsel İstismar Alt Boyut	Evet	271	21.95	3.12	1.355	0.090
	Hayır	22	21	3.94		
İhmal Alt Boyut	Evet	271	12.60	2.39	1.693	0.270
	Hayır	22	11.68	3.09		
EÇİFÖ Toplam	Evet	271	139.74	14.31	3.053	0.018*
	Hayır	22	129.45	23.79		

* $p<0.05$

Araştırmaya katılan anne ve babaların genel bilgiler, fiziksel ve cinsel istismar ile ihmal alt boyut puan ortalamalarının bilinçli çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Araştırmaya katılan anne ve babaların farkındalık toplam puan ve duygusal istismar alt boyut puan ortalamasının bilinçli çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde “evet” cevabı veren katılımcıların lehine farklılaştığı saptanmıştır ($p<0.05$).

Tartışma

Bu araştırmada anne-babaların çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu gibi bazı sosyo-demografik değişkenler ve bilinçli çocuk sahibi olma tercihi arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır. Araştırmamızda ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyini yaşa göre analiz ettiğimizde, duygusal istismar alt boyutunda yaşı genç olan anne-babaların farkındalık genel puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde anne babaların çocuk ihmal ve istismarı farkındalığının yaş değişkeni açısından anlamlı

şekilde farklılaştığı bulunmuştur (Ünal, 2017). Akgün ve Çetin (2020) tarafından yapılan çalışmada yaşı genç olan ebeveynlerin istismar farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Alisinanoğlu ve Bağcı (2023)'ün çalışmasında anne baba yaşının ihmal ve istismar farkındalığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir. Şenol (2022)'ün çalışmasında ise ebeveynlerin cinsel istismar konusundaki farkındalıkları ile yaşları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin yaşları küçüldükçe çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalıklarının da azaldığı (Koçak ve Büyüköğeneç, 2011) görülmüştür. Ayrıca ebeveyn yaşının küçüklüğü ile çocuklarını istismar etme potansiyellerinin arasında ters orantı vardır (Pekdoğan, 2016). Çalışmamız bulgularında yaşı genç olan ebeveynlerin ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, genç ebeveynlerin internet ve sosyal medyada daha aktif olabileceği ve çocuk ihmal ve istismarı konularında daha fazla bilgiye ulaşma fırsatlarının olması ile açıklanabilir.

Araştırma sonucunda eğitim düzeyi arttıkça anne ve babaların istismar ve ihmal farkındalık düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Koçak ve Büyük Öğeneç'in (2011) çalışmasında eğitim düzeyi yüksek olan anne babaların çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yücel (2021) çalışmasında ebeveynlerin eğitim düzeyinin ihmal ve istismar farkındalığı ile ilişkili olduğu, eğitim düzeyi arttıkça farkındalık düzeyinin de arttığı belirtilmiştir. Büber ve Taylan (2023) çalışmalarında ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına yönelik ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin de arttığını saptamışlardır. Ünal (2017) çalışmasında ise ebeveynlerin eğitim düzeyi ile çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir. Ünal ve Boz (2020) çalışmalarında ebeveyn eğitim düzeyi ile çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuşlardır. Eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaların eğitim öğretim süreçlerinde konu hakkında daha fazla bireysel okuma, ders, eğitim veya seminer almasına bağlı olarak çocuğa yönelik ihmal ve istismara ilişkin farkındalık seviyelerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, özellikle düşük eğitim grubunu temsil eden ailelerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgilendirme gereksinimleri oldukları söylenebilir.

Araştırmamızda ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyini aile gelir durumuna göre analiz ettiğimizde, duygusal istismar ve ihmal alt boyutunda gelir durumu yüksek olan ebeveynlerin farkındalıklarının da yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde gelir durumu ile farkındalık düzeylerinin doğru orantılı olduğu belirtilmektedir (Ercan, 2018). Büber ve Taylan (2023) çalışmalarında ekonomik durumu yüksek olarak nitelendiren ebeveynlerin istismar farkındalıklarının da yüksek olduğunu göstermişlerdir. Gelir durumu ile ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada geliri düşük ebeveynlerin, geliri yüksek ebeveynlere göre daha az duygusal istismar farkındalığı olduğu tespit edilmiştir (Yüzügüldü, 2021). Ayrıca Sayılğan'ın (2022) bir çalışmasında annelerin çocuk ihmal ve istismarına dair farkındalık seviyeleri ile çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği ve geliri düşük ailelerde duygusal ve fiziksel istismarın daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocuk

istismarının tüm sosyoekonomik katmanlarda meydana gelebileceğini kabul etmek önemlidir, bu da gelir düzeylerinden bağımsız olarak farkındalık ve önleme çabalarının evrensel olarak uygulanması gerektiğini gösterir (Esposito vd., 2024). Araştırmanın sonucunda anne ve babaların bu konu hakkındaki farkındalıklarını artırmak için gelir kaynaklarını eğitim, materyal ve uzman desteği almak için kullandıklarını düşündürmektedir. Ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça çocuk yetiştirme üzerine olan kaygısının da azalacağı sonucuna ulaşabiliriz.

Araştırma sonucunda duygusal istismar alt boyutunda bilinçli çocuk sahibi olan ebeveynlerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bilinçli olarak ebeveyn olmayı tercih eden anne babaların istismar farkındalıklarının anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Yücel, 2021). Çocuk istismarı tanısında sosyal öykü de önemlidir. Plansız, istenmeyen gebelik ve küçük yaşta gebeliklerde istismar öyküsü sık rastlanır (Güner vd., 2010). Güngör ve arkadaşları (2025) istenmeyen gebelik sonucu dünyaya gelen yetişkin bireylerle yaptıkları çalışmalarında, bu bireylerin çocukluk dönemlerinde çeşitli istismar türlerine maruz kaldıklarını ve ebeveynleri tarafından yeterince önemsenmediklerini ortaya koymuşlardır. Bilinçli çocuk sahibi olan ebeveynler çocuk sahibi olmayı planlarken ebeveynlik sorumluluklarını daha ciddi bir şekilde ele alarak ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli sorumlulukları almaları beklenir. İstemediği çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin düşük olması sorumluluk almaya hazır olmamaları ve çocuk yetiştirme sürecine özen göstermemeleri ile açıklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulguları neticesinde; anne babaların yaşı, eğitim düzeyi, gelir durumu ve bilinçli çocuk sahibi olma durumu değişkenlerinin anne babaların ihmal ve istismar farkındalık seviyesinde farklılığa neden olduğu görülmüştür. Diğer yandan çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim almanın ebeveynlerin farkındalık seviyesinde herhangi bir değişikliğe neden olmadığı görülmüştür. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Çocuğun gelişim evrelerini olumsuz etkileyen çocuk ihmal ve istismarının engellenebilmesi amacıyla mevcut çocuk ve aile odaklı politikaların iyileştirilmesi,
- Çocuğun bakımında önemli bir role sahip olan ebeveynlere çocuk gelişimi, çocuk hakları ve çocuk ihmal ve istismarının belirtileri hakkında eğitim ve seminerler düzenlenmesi,
- Çocuk ihmal ve istismarının sonuçları ve önleme yolları hakkında farkındalığın artırılması için medya ve sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşılması,
- Broşür, poster ve video gibi görsel materyaller kullanılarak konu hakkında iletilmek istenen mesajın etkililiğinin artırılması,
- Okullarda öğretmenler ve idarecilerin iş birliğiyle konu hakkında düzenli olarak ebeveynler için toplantı ve atölye çalışmalarının düzenlenmesi,
- Başta aile içerisinde olmak üzere ilgili kurumlar tarafından çocuklara mahremiyet eğitiminin verilmesi,

•Ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki sorumluluklarını anlamaları ve çocuklarının haklarını korumalarına yardımcı olması için yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak çocuk hakları ve çocuk koruma yasaları hakkında bilgilendirme yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Ajilian Abbasi, M., Saeidi, M., Khademi, G., & Hoseini, B.L. (2015). Child maltreatment in the World: A Review Article. *International Journal of Pediatrics*, 3(1113), 353-365.
- American Psychological Association-APA (2024, 30 Kasım). Understanding and preventing child abuse and neglect. [apa.org/pi/families/resources/understanding-child-abuse](https://www.apa.org/pi/families/resources/understanding-child-abuse).
- Alruwaili, N.S.Q., Alanazi, A.M.M., Alrawaili, N.M., Alzalbani, A.K.M., Alanazi, M.S.M., Alotibi, F.A.J., ... & Alanazi, A.M.M. (2023). The awareness of child abuse and neglect among the Saudi population: A narrative review. *Cureus*, 15(12), e49894.
- Akgün, R. & Çetin, H. (2020). 4-6 Yaş arası çocuğu olan ebeveyn tutumlarının ve istismar farkındalıklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 42-61.
- Alisinanoğlu, F. & Bağcı, S. (2023). Erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri. *Edebiyat Dilbilim Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Bahar, G., Savaş, H. & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 52-65.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baskak, İ. (2023). Çocuğa yönelik duygusal istismar. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61-72.
- Baxter, M.A., & Lowen, D. E. (2015). *Child physical abuse*. 1-8. In: *Adverse Childhood Experiences and their Life-Long Impact*, Elsevier.
- Birleşmiş Milletler (1989). United Nations Human Rights Office of the High Commissioner 1989 *Convention on the rights of the child text*. [ohchr.org/en](https://www.ohchr.org/en).
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Büber, Ö., & Taylan, H.H. (2023). Çocuk ihmal ve istismarında ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(2), 189-207.
- Chaugule, V., Patil, V., ve Shetty, B. (2023). *Child abuse and neglect*. Bentham Science Publishers.
- Daley, S.F., Gonzalez, D., Bethencourt, Mirabal. A., & Afzal, M. (2025). *Child abuse and neglect*. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing.

- Demir, Z.G.Y., Yılmaz, M., & Yılmaz, S. (2024). Çocuk istismarı: Ruh sağlığına etkileri ve psikiyatri hemşiresinin sorumlulukları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 31(1), 23-29.
- Dubowitz, H. (2013). Neglect in children. *Pediatric Annals*, 42 (4), 73-77.
- Durmaz, N. (2021). *Çocuk istismarı ve ihmalinin tarihçesi*. Cantürk G, editör. Çocuk İstismarı ve İhmali. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Ercan, N. (2018). *4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalıkları (Diyarbakır örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esposito, T.J., Caldwell, J., Chabot, M., Blumenthal, A., Trocmé, N., Hélie, S., Fallon, B., & Précourt, S. (2024). Socioeconomic risk and the longitudinal child lifetime prevalence of child protection involvement. *Child Abuse & Neglect*, 154, 106923.
- Gardner, M.J., Thomas, H.J., & Erskine, H.E. (2019). The association between five forms of child maltreatment and depressive and anxiety disorders: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 96, 104082.
- Gencer, M. (2024). *Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık ve duyarlılıklarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Genç, Y., & Kulaoğlu, S. (2025). Çocuk cinsel istismarını önlemede farkındalık ve eğitimin yeri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 5(1), 50-65.
- Güner, Ş.İ., Güner, S., & Şahan, M.H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimler araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Hanafy, I., & Marc, B. (2024). *Child neglect*. Elsevier BV.
- Hamzaoğlu, N., & Özel, H. (2024). Ebeveynlerin istismar farkındalık düzeylerinin ve istismara ilişkin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 609-621.
- Horozgil, D. (2011). Çocukların cinsel istismarı suçunun basit şekli (TCK m. 103/1). *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 93, 108-146.
- İslamoğlu, A.H. Alnıaçık, Ü. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. 202. İstanbul, Beta Yayınevi.
- Johnson, C. F. (2006). Sexual abuse in children. *Pediatrics in Review*, 27(1), 17-27.
- Kanak, M., & Pekdoğan, S. (2023). *Physical bullying towards children*. In *Handbook of Research on Bullying in Media and Beyond* (pp.309-324). IGI Global Scientific Publishing.
- Kandemir, Z.K., Albayrak, A., & Karaaziz, M. (2023). Cinsellik ve ebeveyn tutumlarının cinsel mitler üzerine bir derleme. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(3), 727-745.

- Karakurt, N., (2023). *Çocuğun duygusal istismarı. İçinde: Disiplinlerarası çocuk hakları ansiklopedisi*, 82. Ankara, Astana Yayınları.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi (26. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, F. (2023). *Çocukluk çağı cinsel istismarı. İçinde: Çocuk istismarı ve ihmali: tanımlar, belirtiler, tedavi ve önleme stratejileri*, (Ed: Hatice Odacı, Tuğba Türkkan). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kulakçı Altıntaş, H., Üstüner Top, F., & Ayyıldız, T. (2023). Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalıklarının belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1702-1710.
- Koçak, G. & Büyükgönenç, L. (2011). Toplumdaki çocuk oyunundan yararlanılmasına yönelik bilgi ve cihaz. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 89-104.
- Korolevskaia, A., & Yampolskaya, S. (2022). The consequences of childhood emotional abuse: A systematic review and content analysis. *Families in Society-The Journal of Contemporary Social Services*, 104, 167-178.
- Koyuncuoğlu, A., & Koyuncuoğlu, D. (2023). Çocukluk çağı cinsel istismarın akut ve kronik etkileri. *Spor, Eğitim ve Çocuk Dergisi*, 3(2), 21-29.
- McTavish, J.R., Kimber, M., Devries, K., Colombini, M., MacGregor, J.C., Wathen, C.N., ... & MacMillan, H.L. (2017). Mandated reporters' experiences with reporting child maltreatment: A meta-synthesis of qualitative studies. *BMJ open*, 7(10), e013942.
- Nava, D.J., & Hilario, M.G. (2023). Developing parent awareness program to prevent abuse among children with cognitive impairment. *Academia Lasalliana Journal of Education and Humanities*.
- Özel, E. & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 9-34.
- Özyürek, A., Günay, A. & Keser, H. (2023). Babaların okul öncesi çocuklarına karşı ilgi ve istismar düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6(11), 20-32.
- Özpolat, A. O. (2023). Çocuk ihmal ve istismarının politikalarla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-153.
- Paslı, F. (2020). Çocuğa yönelik fiziksel istismar. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 60-72.
- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 425-441.
- Polat, O. (2009). *Çocuk istismarı klinik adli tıp*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, (s.85-133).
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutları ile çocuk istismarı*. İstanbul: Seçkin Yayınları.

- Polat, O., Karayazı, H., ve Yiğitoğlu, Ö. (2024). Çocuk istismarını anlamak: Etkileri ve mücadelede hukukun rolü. *International Journal Of Social Sciences*, 8(35), 545-575.
- Polat, M.O., & Memisoglu, D. (2024). *Sexual abuse*. In. *Child Maltreatment in Türkiye* (pp.35-59).
- Prevent Child Abuse America (2025 Aralık 1). *Fact sheet: emotional child abuse*. preventchildabuse.org/images/docs/emotionalchildabuse.pdf.
- Preethy, N.A., & Somasundaram, S. (2020). Awareness of child abuse and neglect among working parents in Chennai, India: A knowledge, attitude and practice (KAP) survey. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9(2), 602-608.
- Robinson, D. L. (2017). *Neglect and emotional abuse*. Springer, Cham.
- Rokach, A., & Clayton, S. (2023). *Treating physical abuse and neglect* (pp.419-434). Elsevier BV.
- Rost, K., Gossmann, E., Fegert, J.M., Ziegenhain, U., & Köhler-Dauner, F. (2024). Long-term consequences of childhood emotional abuse in mothers on parental load and child mental health. *Acta Psychologica*, 244, 104169.
- Russell, D.H., Trew, S., Harris, L., Dickson, J., Walsh, K., Higgins, D.J., & Smith, R. (2024). Engaging parents in child-focused child sexual abuse prevention education strategies: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(4), 3082-3098.
- Saka, N.E., ve Çelik, C., & Ata, U. (2024). Çocuk ihmal ve istismarı: On yıllık hedefin stratejisi "INSPIRE" "Check-List" ötesine geçer mi? ümit "Var" mı? ümitvar "olmak" mı?. *The Bulletin of Legal Medicine*, 29(3), 279-289.
- Sayılgan, Y.G. (2022). *Annelerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkide çocukluk çağındaki örselenmenin aracı rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Sofuoğlu, Z, Sarıyer, G. & Ataman, M.G. (2016). Child maltreatment in Turkey: Comparison of parent and child reports. *Cent Eur J Public Health*, 24(3), 217-222.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M.J., Alink, L.R.A., & IJzendoorn, van M. H. (2012). The universality of childhood emotional abuse: A meta-analysis of worldwide prevalence. *Trauma*, 21, 870-890.
- Şirin, M.C. (2019). Çocuğun yararı gözüyle çocuğun yüksek yararı ilkesine bakış. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 219-240.
- Şenol, B.F. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının ve istismarın etkilerine yönelik bilgilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 559-571.
- Tekin, H.H. & Kılıç-Kaya, A. (2020). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmal ve istismar vakaları ile karşılaşma durumları, bildirim yükümlülükleri ve eğitim gereksinimleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(2), 85-94.

- Tıraşçı, Y. & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Tuncay, T. & Tekin, H.H. (2021). *Sosyal hizmet mesleğinin abc'si*, Nika Yayınevi. (s.126-128).
- Tüccar, E. (2023). *Çocuklarda ihmal ve istismar*. Efe Akademi Yayınları.
- Uğurlu, Z., & Gülsen, İ. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.
- UNİCEF-Türkiye. (2010). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması. Erişim adresi: unicef.org/turkiye/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-araştırması-özet-raporu-2010.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 9-18.
- Ünal, H.B. (2017). *Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği'nin geliştirilmesi ve uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal, H.B., & Boz, M. (2020). Development of the Child Neglect and Abuse Awareness Scale for Parents and Its Relationship with various variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1), 21-34.
- Vidhya, S. (2017). Impact of sexual abuse on children and intervention strategies. *Research on Humanities and Social Sciences*, 7(17), 129-131.
- Yavuzer, H. (2017). *Ana-baba ve çocuk: ailede çocuk eğitimi (27.baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yücel, A.B. (2021). *Aile içi çocuk ihmali ve istismarı konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yüzüğüldü, M.A. (2021). *Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları ile çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi ve farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- World Health Organization. (2003). *Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence*. Geneva, Switzerland: Author.
- World Health Organization. (2024). *Child maltreatment*. who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment.